

SISTEMUL BUGETAR – COMPONENTA PRINCIPALĂ A FINANTELOR PUBLICE, ROLUL ȘI IMPORTANȚA ACESTUIA ÎN DOMENIUL ECONOMIC

THE BUDGET SYSTEM IS THE MAIN COMPONENT PART OF PUBLIC FINANCES, IT'S ROLE AND IMPORTANCE IN THE ECONOMIC FIELD

Sofia SCUTARI, ORCID: 0000-0002-3122-6761

*Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,
Chișinău, Republica Moldova*

Tatiana SÎRBU, ORCID: 0000-0002-7764-5451

*Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”,
Chișinău, Republica Moldova*

CZU: 336.14

e-mail: scutarisofia5@gmail.com

e-mail: tatianadiaconus@gmail.com

This article describes the role and importance of the budget system in the Republic of Moldova, which has a direct impact on the national economy. The budget system represents a set of public budgets that assess revenues and expenditures and their adjustment to obtain valuable effects.

Following the research of the budget system, the authors analyze the role of public finances, as well as the similarities and differences with private ones.

At the same time, in order to assess the evolution of the development of the budget system in the Republic of Moldova, we will resort to the examination of the revenues and expenses of the national public budget for the years 2018-2022.

The author also analyzes the budget deficit that causes the increase in inflation, the currency crisis, difficulties in paying the foreign debt and other elements that negatively influence the process of macroeconomic stabilization. Based on this analytical approach, the author highlights the most pressing problems that stand in the way of the efficient operation of the given sector, offering recommendations for improving the collection of revenues and the use of expenses.

This article will be useful for teachers, students and researchers in public administration bodies dealing with the sciences of public finance.

Keywords: *public authorities, national public budget, expenses, deficit, surplus, public finances, budget system, revenues.*

INTRODUCERE

Finanțele publice constituie un compartiment important de dezvoltare a fiecărui stat. Atingerea punctului primordial în acest domeniu ne permite să vorbim despre un stat dezvoltat puternic absolut în toate domeniile: social, politic, economic, financiar etc.

Actualmente, finanțele publice reprezintă un sector însemnat pentru toate statele lumii și este o ramură a economiei care evaluează veniturile și cheltuielile autorităților publice și ajustarea acestora pentru a obține efecte valoroase și a evita problemele ce apar în activitatea financiară.

Finanțele publice includ niște relații economice, care apar în procesul constituirii și repartizării fondurilor bugetare și extrabugetare ale autorităților publice centrale și locale și ale altor instituții de drept public, denumite generic fonduri de resurse financiare publice.

1. TEORETIZĂRI PRIVIND FINANȚELE PUBLICE

Această știință a apărut și s-a dezvoltat odată cu apariția statului, de aceea actualmente sistemul relațiilor economice este de neînchipuit fără stat și societate.

În prezent, datorită cercetărilor efectuate și studiilor întocmite de-a lungul anilor, abordările despre finanțe au devenit una dintre principalele componente ale științei despre economie și una dintre cele mai importante științe din programa de instruire a economiștilor contemporani.

Se cunoaște din literatura de specialitate că comuna primitivă nu a cunoscut statul. În perioada timpurie, existau diferite funcții publice, ca: organizarea muncii în comun, supravegherea respectării obiceiurilor și a ritualurilor religioase. De aici și se pornesc etapele de practici păgubitoare pentru finanțele publice. Cu timpul, diviziunea socială a muncii a condus la creșterea productivității muncii, divizarea societății în clase, apariția proprietății private, dezvoltarea schimbului etc.

Mai târziu, când a început să se dezvolte economia de schimb, statul folosea resursele bănești sub formă de metale prețioase (aur, argint) pentru acoperirea cheltuielilor publice. Din acest moment se poate vorbi despre apariția primelor elemente de finanțe (impozite, taxe, împrumuturi).

Feudalismul constituie o etapă deosebit de valoroasă în evoluția și dezvoltarea societății omenesti. În orânduirea feudală relațiile marfă-bani au cunoscut o mai mare amploare decât în sclavagism, însă ele n-au devenit prioritare. Ca urmare, pentru paza hotarelor fiecărei țări, ducerea de războaie, întreținerea curții domnești, precum și pentru alte scopuri, statul a continuat să utilizeze mai larg prestațiile în muncă și darurile în formă naturală [1].

Vărsarea impozitelor percepute era făcută cu întârziere, fapt ce pune bugetul statului în stare deficitară, fiind nevoit să apeleze la avansuri de la propriii săi încasatori. Aceștia aveau, deci, interesul de a vărsa impozitele cât mai târziu posibil, transformându-se în creditorii autorității centrale și beneficiind de dobânzile aferente. Însă pentru acoperirea cheltuielilor statului feudal, veniturile în formă bănească aveau o importanță relativ redusă.

Mai apoi, în orânduirea capitalistă producția de mărfuri devine relevantă, relațiile bănești dobândesc o largă dezvoltare, iar acoperirea cheltuielilor publice și menținerea aparatului de stat se bazează totalmente pe utilizarea mijloacelor bănești.

În orânduirea socialistă, statul folosește o mare parte din venitul național în scopul îndeplinirii funcțiilor și sarcinilor sale. Totodată, se menține producția de mărfuri și schimbul mijlocit de bani, însă prelevarea unei părți din venitul național la fondurile ce se constituie în economie și repartizarea acestora se fac tot prin intermediul banilor.

În evoluția sa istorică, finanțele publice au îmbrăcat forma valorică, bănească, dar în fiecare dintre aceste orânduri ele au îndeplinit un anumit rol. În practica curentă și în literatura de specialitate se folosesc mai multe expresii care fac parte din familia cuvântului „finanțe”:

Fig. 1. Expresii care fac parte din familia cuvântului „finanțe”

Sursa: elaborată de autor în baza materialelor din [2]

Finanțele au rol important în activitatea economică, socială și politică a statului. Termenul „finanțe” provine de la cuvântul “finis” din limba latină, care în traducere înseamnă „termen de plată”. De la acest cuvânt au derivat apoi cuvintele „financio”, „financias” și „financia pecuniaria”, care au circulat de-a lungul anilor sub traducerea de „plată în bani” [3].

Se consideră că aceste cuvinte latinești provin de la noțiunea *finance* folosită în Franța în secolele XV-XVI, care avea mai multe înțelesuri, și anume: sume de bani, resurse bănești, venit al statului, iar *les finances* se valorează cu gospodăria publică, patrimoniul statului.

Ulterior, cuvântul „finanțe” a căpătat semnificația de relații bănești, mijloace bănești, operațiuni bănești, metode de gestionare a banului public etc.

Un aport în studierea finanțelor publice a adus marele cercetător Paul Leroy Beaulieu, care menționează că știința financiară „este știința veniturilor publice și a utilizării acestor venituri”.

Util pentru cercetarea în cauză este afirmația cercetătorului Louis Troabas, care consideră că finanțele publice au ca obiect regulile fundamentale, organele și procedurile care permit colectivităților publice îndeplinirea tuturor atribuțiilor lor cu ajutorul mijloacelor financiare cu condiția esențială ca aceste reguli și procedee să se aplice “într-un regim de drept public”. În continuare menționează că știința finanțelor publice analizează și expune procedeele care permit colectivităților publice să-și îndeplinească atribuțiile lor cu ajutorul mijloacelor financiare [4].

Rolul important al finanțelor publice constă în integrarea eficientă și operativă în viața economică, având ca scop satisfacerea nevoilor socioeconomice, redistribuirea veniturilor pe baza unor criterii echitabile și stimulative, randamentul investițiilor și asigurarea creșterii economice.

Relațiile financiare au existat în toate orânduirile social-economice, statul fiind ca o instituție suprastructurală care a folosit diferitele categorii financiare în scopul consolidării și dezvoltării bazei economice a orânduirii respective, după cum urmează:

Comuna primitiva	<ul style="list-style-type: none"> • Munca în comun • Repartizarea în comun
Sclavagism	<ul style="list-style-type: none"> • Separarea statului pe economie • Apariția banilor • Dezvoltarea economiei de schimb
Feudalism	<ul style="list-style-type: none"> • Elementele de finanțe-visteria statului • Relații marfă - bani în stadiu incipient
Capitalism	<ul style="list-style-type: none"> • Domină producția de mărfuri • Dezvoltarea relațiilor bănești și acoperirea nevoilor publice
Socialistă	<ul style="list-style-type: none"> • Producția de mărfuri de la întreprinderi de stat și cooperatiste • Schimbul mijlocit de bani

Fig. 2. Orânduirile social-economice ale finanțelor publice

Sursa: elaborată de autor în baza surselor bibliografice din [5]

În concluzie am putea menționa că concepțiile specialiștilor despre finanțele publice sunt destul de diverse și au evoluat continuu. În această evoluție se conturează două etape distincte: prima corespunde capitalismului ascendent, iar cea de-a doua corespunde dezvoltării monopolurilor.

2. ASEMĂNĂRI ȘI DEOSEBIRI ÎNTRE FINANȚELE PUBLICE ȘI CELE PRIVATE

După cum s-a menționat mai sus, se cunosc două categorii principale de finanțe: publice și private.

Finanțele publice sunt asociate cu statul, unitățile administrativ-teritoriale și alte instituții de drept public, pe când finanțele private sunt asociate cu întreprinderile economice, băncile și societățile de asigurare private. Între finanțele publice și cele private există unele asemănări și deosebiri, după cum sunt descifrate în Tabelul 1.

Tabelul 1

Asemănări și deosebiri între finanțele publice și cele private

Asemănări
Atât finanțele publice, cât și cele private se confruntă cu echilibrul financiar.
Operează cu categorii financiare pe bază de monedă, credit, împrumut.
Acționează în baza reglementărilor legislative și normative.
Au un cadru organizatoric.

Deosebiri	
Finanțele publice	Finanțele private
Resursele financiare publice necesare realizării funcțiilor și atribuțiilor statului se procură de la persoanele fizice sau juridice prin niște măsuri prevăzute de constrângere și într-o proporție mai mică pe baze de contract. Această parte din venitul persoanelor fizice și juridice la bugetul statului este obligatorie, fără contraprestație și este nerambursabilă.	Resursele necesare realizării funcțiilor și sarcinilor întreprinderilor private se procură de la persoanele fizice și juridice numai pe bază de contract. Întreprinderile private, pentru completarea resurselor proprii, își procură resursele financiare de pe piață, pe bază de contract, în condițiile rezultate din confruntarea cererii și ofertei de capital de împrumut.
Statul poate influența asupra monetei naționale în care se constituie fondurile publice și se efectuează operațiunile de plăți și încasări.	Întreprinderile private nu pot influența în mod legal asupra monetei pe care și ele o folosesc.
Finanțele publice sunt folosite în scopul satisfacerii nevoilor statului.	Finanțele private sunt puse în slujba realizării de profit de către întreprinzătorii individuali.
Gestiunea finanțelor publice este supusă dreptului public.	Gestiunea financiară a întreprinderilor private urmează regulilor dreptului comercial.

Sursa: elaborat de autor în baza materialelor [6,7]

Sistemul bugetar reprezintă o componentă integrantă a sistemului de finanțe publice ale statului și constituie bugetul public național, după cum este descris în figura de mai jos.

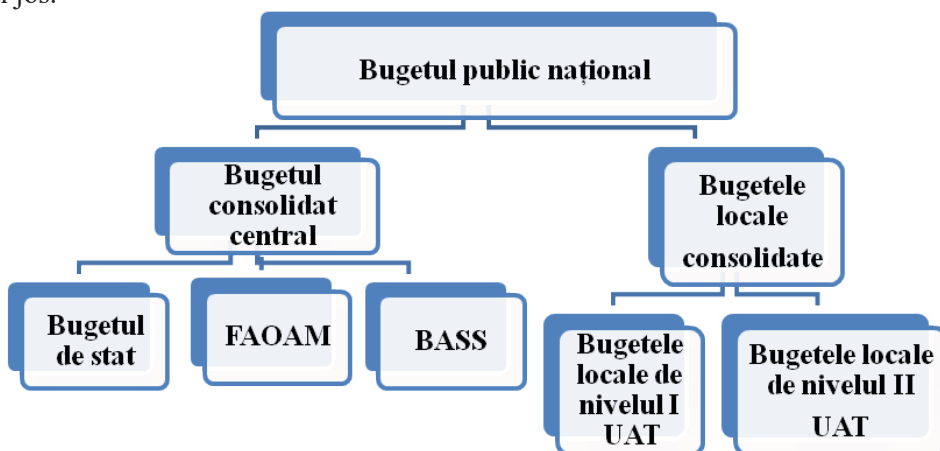

Fig. 3. Structura bugetului public național

Sursa: elaborată de autor în baza materialelor din [8]

Ca elemente independente, bugetul de stat și bugetele locale formează bugetul consolidat. Bugetul public național reprezintă un concept de mare semnificație pentru economia fiecărei țări. Procesul bugetar este un proces decizional, democratic și de larg impact public atât la nivel macro, cât și la nivel micro, care se manifestă atât pe plan economic cât și pe plan social. De la o țară la alta elementele procesului bugetar prezintă anumite diferențieri în structura sistemului bugetar, dar și unele elemente comune.

3. ETAPELE PROCESULUI BUGETAR

Procesul bugetar, sau ciclul bugetar, poate fi definit ca ansamblul de activități și operațiuni integrate coerent și orientate spre același scop, care derulează pe etape, fiind așezate într-un orar strict și bine determinat.

În practică, în țările democratice din punct de vedere economic, social și politic procesul de parcurgere a etapelor procesului bugetar se realizează prin intermediul instituțiilor publice. Această practică de organizare și funcționare a instituțiilor publice, care participă la elaborarea procesului bugetar, asigură prevenirea abuzului de putere din partea unei entități în cauză.

Procesul bugetar este procesul care începe cu elaborarea bugetului și se finalizează cu aprobarea raportului despre executarea lui și efectuarea auditului de către Curtea de Conturi, pentru anul bugetar respectiv. Aceste etape ale procesului bugetar le prezentăm în figura ce urmează.

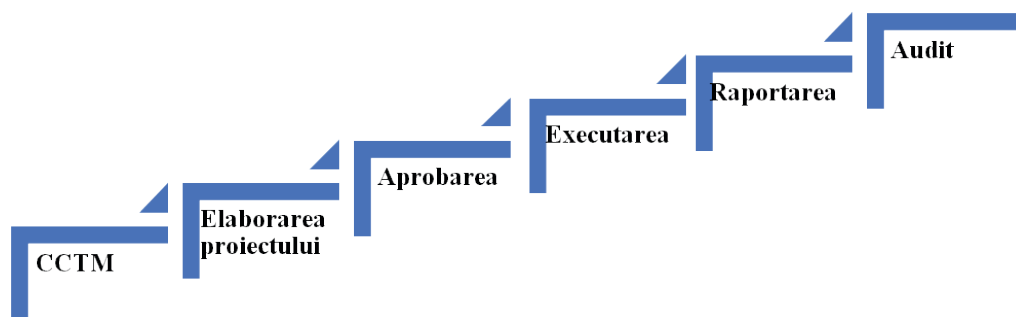

Fig. 4. Etapele procesului bugetar

Sursa: elaborată de autor în baza materialelor bibliografice din [6]

Astfel, procesul bugetar constituie un factor important în reglarea macroeconomică și în asigurarea finanțelor publice.

Bugetul prezintă un act de previziune administrativă și, în același timp, este un tablou comparativ al veniturilor și cheltuielilor publice aferente perioadei la care se referă.

4. ANALIZA VENITURILOR, CHELTUIELILOR EXCEDENTULUI (DEFICITULUI) BUGETULUI PUBLIC NAȚIONAL ÎN ANII 2018-2022

În procesul elaborării bugetului public național, o problemă importantă este stabilirea nivelului optim al echilibrului bugetar. Nivelul mijloacelor financiare depinde

în mare măsură de mărimea produsului intern brut realizabil în perioada dată. Astfel, cu cât mai mare este produsul intern brut, cu atât mai mari sunt posibilitățile de constituire a fondurilor de resurse financiare. Fluxurile financiare prezentate prin principalii indicatori macroeconomici contribuie la menținerea unui echilibru bugetar. În Tabelul 2 prezentăm dinamica principalilor indicatori macroeconomici, care demonstrează situația financiară reală în Republica Moldova pe anii 2018-2021.

Tabelul 2

Dinamica Produsul Intern Brut din Republica Moldova în anii 2018-2022

Anii	2018	2019	2020	2021	2022
Produsul Intern Brut	192509,0	210378,0	206378,0	242078,0	272200,0
Prețuri curente, mil. lei					

Sursa: elaborat de autor în baza surselor [9,10]

Datele din Tabelul 2 reflectă faptul că în anul 2019 Produsul Intern Brut a avut o creștere de 1,09% față de 2018, iar în anul 2020 a fost în descreștere față de 2019 cu 4,0 mil.lei. În anul 2021 PIB înregistrează o creștere cu 17,27% mai mult față de anul 2020 și cu 12,4% față de anul 2022.

În continuare vom analiza dinamica veniturilor, cheltuielilor, excedentului (deficitului) bugetului public național în anii 2018-2022 (Tab. 3).

Tabelul 3

Dinamica veniturilor, cheltuielilor, deficitului bugetului public național în anii 2018-2022

Indicatori	2018	2019	2020	2021	2022
Veniturile (mil.lei)	57.995,9	62.949,2	62 650,0	77 373,1	91471.7
Ponderea în PIB, %	30.2	29.92	31,4	32.0	37,8
Cheltuielile (mil.lei)	59.608,9	65.975,6	73 269,8	82 013,6	99693.8
Ponderea în PIB, %	30.4	31.3	36,7	33,9	41.21
Excedentul (deficitul) (mil.lei)	-1.613,0	-3.026,4	-10 619,8	-4 640,5	- 8222.1
Ponderea în PIB, %	- 0.9	-0.2	-5,3	-1,9	-3.39

Sursa: elaborat de autor în baza surselor [9,10]

Analizând datele din Tabelul 3 constatăm că în perioada anilor 2018-2022 veniturile la bugetul public național au fost în creștere. Cheltuielile la fel au fost în creștere. Executarea BPN în perioada anilor 2018-2022 s-a încheiat cu un deficit.

Deficitul bugetar depinde, în mare parte, de venit. Atunci când nivelurile veniturii sunt scăzute bugetul este deficitar din cauza plăților guvernamentale, care sunt mai mari decât încasările realizate din colectarea impozitului pe venit.

CONCLUZII

În urma analizei efectuate concluzionăm deficitul bugetar provoacă creșterea inflației, criza valutară, dificultăți la achitarea datoriei externe și alte elemente ce influențează negativ asupra procesului de stabilizare macroeconomică. Analiza deficitului bugetar trebuie să ocupe un loc deosebit în cadrul elaborării politicii bugetar-fiscale, în vederea asigurării echilibrului financiar public.

De aceea, sunt necesare reforme structurale profunde pentru a ajusta deficitul bugetar și a asigura o creștere economică sănătoasă, pe termen mediu și lung, întru echilibrarea sistemului bugetar.

Referințe:

1. MOVILEANU, El. *Finanțe*: Suport de curs. Colegiul Național de Comerț al ASEM. Chișinău, 2018.
2. <https://www.scribd.com/document/377112891/rolul-finantelor-publice-in-sistemul-economiei-contemporane> [online][Accesat: 12.05.2023]
3. <https://administrare.info/domenii/economie/9523-etimologia-%C5%9Fi-sensul-cuv%C3%A2ntului-%E2%80%9Efinan%C5%A3e%E2%80%9D>. [Accesat: 11.05.2023]
4. HOANȚĂ, N. *Economie și finanțe publice*. București: Polirom, 2000. ISBN 973-683-459-X
5. <https://drive.google.com/drive/folders/11zhzYQrzgcIkUU5u>. ITrvE8YHePofdh5THE ROLE OF PUBLIC FINANCES IN THE ECONOMY.
6. SCUTARI, S. *Finanțele Publice*: Suport de curs. Chișinău: Tipografia Academiei de Studii Economice din Moldova, 2021. ISBN 978-9975-155-18-2
7. VĂCĂREL, I., BISTRICEANU, Gh.D., BERCEA, F. *Finanțe publice*. Ediția a VI-a. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A, 2007. ISBN 978-973-30-1998-5
8. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, nr. 181 din 25 iulie 2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 223-230, art. 519.
9. *Rapoarte de activitate a Biroului Național de Statistică pentru anii 2018-2022*. [online] Disponibil: <https://www.statistica.md>. [Accesat: 22.02.2023]
10. Anuarul statistic 2019. pdf [online]. Disponibil: <https://statistica.md>. [Accesat: 22.01.2020]